

14 preek zondag 17 aug. Over grenzen gaan. De Kanaanese vrouw.
 Psalm 67, Jesaja 56: 1-7
 Mattheus 15: 21-28

Gemeente, een Bijbelverhaal moet je eigenlijk altijd in de context lezen. Dat wil zeggen; je moet kijken naar de plek die het inneemt in het geheel van het evangelie. En je moet kijken welke verhalen eraan vooraf gaan en welke er op volgen, want de evangeliën zijn zorgvuldig gecomponeerd en staat er toevallig. Dat is met dit verhaal heel sterk het geval, je kunt het niet goed begrijpen als je niet weet dat het midden in een reeks verhalen staat waarin het woord 'brood' een centrale plaats in neemt. Het brood dat Jezus zelf belichaamt.

Daar is om te beginnen het eerste verhaal van de wonderbare spijziging: Jezus verzadigt in overvloed met vijf broden en twee vissen vijfduizend mannen en er blijven twaalf manden brood over. De getallen vijfduizend en twaalf staan voor het volk Israel. Dan volgt even later de kwestie die de farizeeën opwerpen. 'Jouw leerlingen, Jezus, wassen hun handen niet voordat ze brood eten. Daarmee overtreden ze onze traditie'. Jezus gaat dan met niet mis te verstane woorden in op wat rein en onrein is. En dan volgt ons verhaal van vanmorgen en pal daarop volgt een tweede wonderbare spijziging, maar nu zijn er zeven broden voorradig en wat visjes. En er blijven zeven manden vol brood over. Het getal zeven staat voor volheid, voor de wereld, voor alle volken. Zeven is in dit tweede verhaal meer dan twaalf. En het verhaal van de Kanaanitische vrouw is het scharnier tussen het brood voor Israel en het brood voor de wereld.

Jezus is de landgrens over gegaan op zoek naar rust. Naar een gebied waar ze hem niet kennen, om te kunnen nadenken en om tot zichzelf te komen. De grens over naar Tyrus en Sidon nog wel, de steden ten noorden van Israël, het huidige Libanon, het land van de aartsvijanden van Israël.

Dan klinkt er een stem, een radeloos geschreeuw: Kyrie eleison. Kyrie eleison, Heer, zoon van David mijn dochter wordt vreselijk gekweld door een demon. Het oudste gebed van kerk klinkt op uit de heuvels van Tyrus en Sidon. Ook hier weet iemand Jezus te vinden in al haar nood.

Maar Jezus negeert haar. Onze goede Jezus die altijd bewogen wordt door het leed van de mensen, zwijgt. 'Stuur haar toch weg, dat geschreeuw van haar dat ons achtervolgt, het is niet te verdragen.' Ook voor de leerlingen is het blijkbaar vanzelfsprekend dat deze heidense vrouw, uit het land van de vijand genegeerd wordt. Er zijn grenzen, je laat je niet met dit soort onreine mensen in, onrein omdat ze van een ander geloof zijn en zich niet aan de wet houden en dan ook nog een tweederangs mens, een vrouw.

En het is net alsof Jezus in zichzelf loopt te mompelen als hij hardop zegt: ‘Ik ben alleen gezonden naar de verloren schapen van Israël.’ De discipelen knikken instemmend.

Maar de vrouw komt dichterbij, dicht op de huid van Jezus, gaat nederig op de knieën: ‘Heer, help mij!’ En dan die onbegrijpelijk harde en botte om niet te zeggen hondse reactie van Jezus waar we geen weg mee weten. ‘Het is niet goed om de kinderen hun brood af te nemen en het aan de hondjes te voeren. Eigen volk eerst, eigen kinderen gaan voor, mijn eigen schapen hebben me nodig en ik kan niet ook nog de ziekte en pijn van de heidenen en hun kinderen op mijn nek nemen.

Maar dan die vrouw weer, wat houd ik van haar, die naamloze vrouw, die prachtige, fantastische, radeloze moeder, moedig en gevat, die door roeien en ruiten gaat, ze pakt Jezus op zijn eigen woorden, onweerstaanbaar, superieur: ‘Natuurlijk Heer, zeker dat begrijp ik, dat vraag ik u niet, maar wilt U ze ook niet laten mee laten eten van de restjes die op de grond vallen van uw tafel?’ Ze claimt zo gezegd niets. Ze zegt niet: dat ziet u verkeerd, ze verwijt hem geen onbarmhartigheid, ze doet alleen een beroep op Gods overvloed. De overvloed van ontferming. “Ach”, zegt ze, “als ik iets van uw God begrepen heb, dan is het toch dat met Gods zegen voor Israël, alle mensen gezegend worden! Zijn dan niet alle lijdende mensen voor u en voor uw God in hun nood gelijk? Het lijden kent geen grenzen. Kent Gods ontferming grenzen?

Dat volgt een moment, waarbij je de adem inhoudt. Wat zal de reactie zijn op deze drievoudige verzoeking voor Jezus?

‘God, wees ons genadig en zegen ons,
laat het licht van uw gelaat over ons schijnen,
dan zal men op aarde uw weg leren kennen,
in heel de wereld uw reddende kracht.’

Misschien laat God de woorden van deze psalm die in Jezus opkomen? Is het een nieuw inzicht dat hem zo te zeggen bekeert en overstag laat gaan? Want Jezus geeft zich gewonnen. De spanning breekt in deze adembenemende confrontatie: ‘O vrouw, groot is uw geloof!’ U geschiede naar uw wil. Dat staat er eigenlijk. En u hoort de verwijzing naar het Onze Vader: Uw wil geschiede. Haar wil, haar roep om mededogen blijkt voor Jezus samen te vallen met de wil van God. Het geloof van deze onreine heidense vrouw was op de keper beschouwd groter en weidser dan het zijne. En haar overtuiging dat God in zijn mededogen grenzeloos is maakt hij tot de zijne.

De overvloed van Gods ontferming gaat de grens over. Jezus boodschap moet de grens over, is voor de hele wereld.

De eerste christengemeenten zullen op hun beurt worstelen met het vraagstuk: wat is rein, wat is onrein, welke traditionele geboden moeten er gehandhaafd worden, besnijdenis of geen besnijdenis, welke mogen we laten vallen, is het evangelie alleen voor joden of is het voor iedere vreemdeling of heiden die zijn heil zoekt bij God? Zij hebben na veel discussies, mitsen en maren hun gemeenschap opengesteld voor joden en niet joden, voor buitenlanders, voor slaven en voor vrije mensen, voor mannen en voor vrouwen. Zo leerden zij over de grenzeloze liefde van God voor alle volkeren.

Grenzen stellen, een lastige opgave. Grenzen aan wat we voor een ander kunnen doen, grenzen aan ons klaar staan voor anderen, grenzen aan het beroep dat op ons kan worden gedaan, grenzen aan onze empathie, ons mededogen, ons incasseringsvermogen, onze tijd en energie. Wanneer zeggen we voor onszelf: ‘Tot hier en niet verder. Ik moet ook aan mezelf denken.’

Wanneer besluiten we dat we niet de hele wereld op onze nek hoeven te nemen en kunnen nemen en zappen we van het journaal weg naar een andere zender of leggen we de krant weg. Wanneer verharden we zeg maar ons hart, omdat we het niet meer verdragen of aankunnen wat we aan lijden en ellende zien. Kunnen we ons niet beter beperken tot de misère dicht in onze buurt of die van onszelf, daar hebben we onze handen vaak al meer dan vol aan. De hele wereld rolt onze huiskamers binnen via de media en de tv en is dat niet veel te veel van het goede, dat kunnen we toch niet aan en daarom sluiten we de ramen en deuren van ons hart.

Ik weet niet, het evenwicht bewaren tussen empathie en mededogen aan de ene kant en je eigen leven leven, je grenzen bewaken bij wat je toe moet laten en waar je je voor moet afsluiten, het is telkens weer zoeken.

Het lukte Jezus ook niet goed als ik het goed zie, keer op keer zocht hij rust en afzondering om tot zichzelf en tot God te komen en dan waren ze er weer, de zieken, de hulpbehoevenden en dan liep zijn hart weer over en weg was de rust.

We leven zoals dat heet, in een mondiale samenleving. Vroeger hield de wereld op bij de dorpsgrenzen en hadden we geen idee wat er 200, laat staan 2000 km verderop speelde. Die tijd is voorgoed voorbij.

De roep om hulp, de schreeuw om mededogen klinkt op uit de verre streken en minder verre streken van de wereld, uit Gaza, Syrië, Oekraïne, uit de bergen waar de Yesidi's naar toegevlucht zijn.

Er is altijd al een overmaat aan lijden in de wereld, maar de laatste tijd lijkt dat wel explosief toe te nemen. En het is te veel en te groot om te bevatten en te vreselijk om werkelijk in ons toe te laten. Wat moeten we ermee?

Wat betekent het dan als we geloven dat Gods ontferming grenzeloos is?

Ja natuurlijk, dat je doet wat in je vermogen ligt om het lijden te verlichten, maar het punt is natuurlijk dat we er machteloos en handenwringend naar staan te kijken wetend dat er soms geen oplossingen zijn.

Wat we kunnen is roepen naar de hemel, het eerste en oudste gebed bidden: Heer ontferm u. Als wij met lege handen staan, geen idee hebben hoe het verder moet, machteloos zien hoe mensen ten onder gaan, is dat wat we kunnen doen. Maakt het verschil? Het maakt verschil of je met een verhard en gesloten hart het journaal ziet zeg maar of dat je je mededogen laat stromen bij wat je ziet en bidt: Heer ontferm u?

Dat zal toch wel verschil maken?

Pas zei iemand tegen me, na de dienst: ‘in de voorbeden komt de hele krant langs’ en die opmerking bleef bij me hangen. En hij leek te bedoelen: ‘Is het niet plichtmatig en teveel van het goede, geloven we het zelf nog van die ontferming?’

Wat vindt u?

We kunnen zeg maar obligaaf bidden voor alles wat er mis is in de wereld en het lijstje afwerken of we kunnen het met aandacht en een open hart doen, en in compassie een beroep doen op de grenzeloze ontferming van de Onzienlijke.

Het grenzeloze geloof van de Kanaanitische vrouw, haar gebed maakte verschil.

Het kan niet anders of ook onze gebeden maken verschil.

Hoe: we weten het niet, God weet het. Maar er wordt niet vergeefs een beroep op zijn ontferming gedaan. Laten wij bidden.

Amen.

*Afbeelding: Pieter Lastman, Rijksmuseum